

CARTES DE PROP

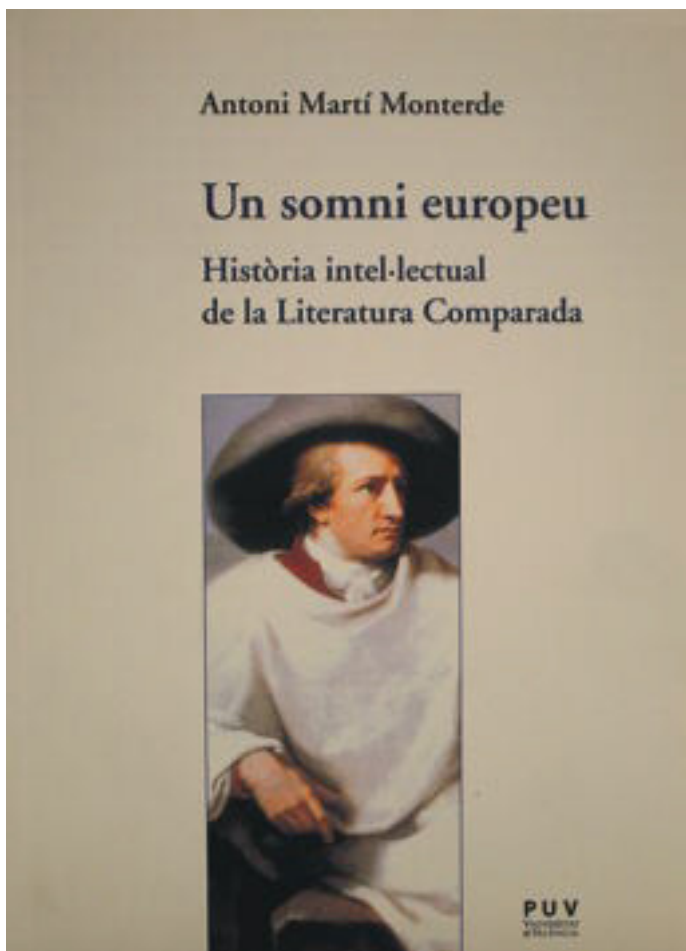
Una història europea

Enric Sòria

Antoni Martí Monterde és un professor valencià resident a Girona que es caracteritza per publicar de tant en tant llibres peculiars i suggestius, com *J.V Foix o la solitud de l'escriptura* (1998) o *la Poètica del cafè* (2007). Ara ens sorprèn una vegada més amb un llibre que demostra que encara és possible d'escriure en la nostra llengua obres d'una ambició desmesurada i de fer-ho amb un aplom i un domini de la bibliografia i de les implicacions (ideològiques, polítiques, estètiques i, *last but not least*, morals) del seu tema que deixen francament astorat. Em referesc a *Un somni europeu. Història intel·lectual de la Literatura Comparada*, que acaba d'editar la Universitat de València.

El llibre és “una investigació històrica i una interrogació crítica” dels precedents d'aquesta disciplina, la literatura comparada, des que Goethe encunyà el concepte de *Weltliteratur* fins a l'any 1900. Es tracta d'una disciplina problemàtica, sorgida en un període molt conflictiu de la història europea, i encara porta les cicatrius d'unes tensions que van restringir severament el seu potencial. Cal resseguir aquesta evolució, redescobrir les traces esborrades, resituar els marcs de discussió, a fi que la literatura europea -i amb ella la civilització europea- siga alguna cosa més que un enunciat malentès, un projecte tergiversat o un mer brindis al sol.

La noció de *Weltliteratur* (literatura mundial, o universal, o general, o com vostès vulguen traduir-ho) era necessària en el moment que Goethe va suggerir-la com a mínim per tres raons interrelacionades. La veloç interconnexió mundial facilitada pel triomf dels imperis industrials, la crisi del classicisme, com a ideal estàtic i atemporal de perfecció que França havia imposat a Europa, i l'auge dels

Coberta de llibre d'Antoni Martí.

El segle XIX és, ahora, el temps del cosmopolitisme i del particularisme

nacionalismes i, amb ells, de la noció pluralista de la cultura que associem al nom de Herder. El segle XIX és, ahora, el temps del cosmopolitisme i del particularisme, que són dues cares de la mateixa moneda, tal com no pot haver-hi internacionalisme sense nacions. En aquest context, la idea de Goethe era generosa i ambigua. Generosa perquè intentava superar les cada dia més dures fronteres nacionals; ambigua, perquè en ella mateixa

era un argument polèmic contra l'hegemonia cultural francesa, i s'inscrivía així en el mateix conflicte de poders que qüestionava. En tot cas, assenyalava el punt més sensible del debat europeu del segle XIX, que era el de la construcció de les identitats nacionals, precisament quan la literatura va ser un dels principals materials d'aquesta construcció, que és, sens dubte, un dels fenòmens culturals —i polítics— més impressionants del segle XIX, i del XX, amb conseqüències com dues guerres mundials, entre altres perles. És per això que un discurs que anava contra elles, va acabar sent administrat pels més zelosos guardians de les fronteres: els professors de literatura nacional. Antoni Martí s'ha aca-

rat ací amb un gran tema (“nosaltres i els altres, o dos segles de guerra civil intel·lectual a Europa”, en podríem dir) i ho sap perfectament. És per això que l'ambició d'aquest llibre és desmesurada, i que el fet que haja gosat escriure'l mereix les més sinceres felicitacions.

Un somni europeu no és un llibre perfecte. El desequilibri entre els vastos panorames que esbossa i la minúcia extenuant d'algunes disquisicions és excessiu; la prosa és densa i a voltes tortuosa, i les nombroses errates d'impremta no faciliten la lectura. L'autor fa molt bé de centrar-se en el nucli del seu tema, que és el diàleg/combat franco-alemany, però la bibliografia és asimètrica —la francesa és copiosa; en alemany quasi només cita textos traduïts— i el plantejament en certa mesura reproduceix el mateix que denuncia. Seguir amb obsessiu deteniment unes pistes pot esborrar-ne d'altres. La lluita d'identitats lletrades s'estengué proteicament per totes les fronteres d'Europa. Correlativament, la idea de *Weltliteratur* va obrir també altres fronts, com la referència a Brandes, i a Nietzsche, tot just insinua en aquest llibre.

Acabe d'escriure-la i ja m'adone que aquesta objecció és injusta. Tot no es pot dir, i menys sobre un gran tema. Martí no pretén dir-ho tot. Explora amb minuciosa lucidesa unes línies importants i assenyalava molt bé què signifiquen. A més, la quantitat de detalls valuosos que ofereix és enorme. En especial, els capítols dedicats als astuts implícits goethians i als greus problemes dels professors francesos amb la idea de nació —com que França representava la humanitat *tout court*, les nacions havien de ser els altres— són molt il·luminadors. Caldria moltes pàgines per fer justícia a un llibre com aquest. Que almenys aquesta serveixa per donar l'enhorabona al seu autor.

L'escriptor Joan Fuster. / JORDI VICENT

ESPURNES

Fuster malalt

Martí Domínguez

Llig el llibre titulat *Més discordances* (Bromera), un recull d'articles de Joan Fuster publicats en la revista *Jano*. Aquesta publicació històrica, de divulgació de la medicina, donava entrada a signatures més o menys sonades, en un bon exemple de l'humanisme que abans, més que ara, caracteritzava els seguidors d'Hipòcrates. Entre aquestes signatures il·lustres figurava Joan Fuster, i ara és un plaer tornar-lo a llegir, en l'acurada traducció d'Enric Sòria. Fuster hi tracta els seus temes habituals, però en aquest llibre potser hi ha més tendència cap als continguts socials i, de passada, més atenció —pel fet de ser *Jano* una revista de metges— cap a la ciència i la medicina. La capacitat persuasiva de Fuster és sempre sorprenent, i els articles te'ls empassen un darrere l'altre, quasi sense adonar-te'n. En un carrega, seguint el seu costum, contra els ecologistes, que tot ho volen salvar (“germà poll”, “germà bacteri”, “germà virus...”), en un altre es mostra subtilment a favor de l'energia atòmica (“tal com està muntat el nostre estil de vida (...) prescindir de l'energia atòmica seria difícil”) i en alguns desgrana teories sobre el dolor o el plor, buscant no se sap molt bé quines noves hipòtesis. Fuster és hàbil, persuasiu i de vegades una mica sofisticat, però el segueixes sempre amb interès per la força de l'estil. Però l'article més sorprenent és el titulat *La condició de malalt*, que m'imagina que degué deixar amb la boca oberta els metges lectors de *Jano*. Segons Fuster la veritable condició humana és la malaltia, i tots, absolutament tots, estem malalts. “Ben mirat, ‘viure’ és ‘viure malalt’. O no?”. Segons la seua tesi “ningú no ha nascut sa”, tots arrosseguem alguna malaltia, i fins i tot els que moren en un accident o en la guerra “no estaven condemnats a morir ràpidament per qualsevol descomposició visceral?”. A mesura que avances en la lectura de l'article et sorgeixen objeccions, alguns peròs, tantmateix Fuster segueix amb la seua metralladora conceptual, fins al punt de dir, hamletianament: “Ser és ser un malalt”. I en una de les seues filigranes retòriques es trau un as nou de la màniga: si la malaltia no és física també pot ser de l'ànima o l'esperit, la qual cosa amplia molt l'espectre de pacients possibles. I ataca de nou: “Al capdavant, què és la literatura? No és més que un reflex de la nostra permanent malaltia”. En un prodigiós *tour de force*, Fuster afirma que la literatura naix de la malaltia, que ja Dant era un malalt, i que en la resta dels escriptors és òbvia: Stendhal, Dostoievski, Flaubert, Tolstoi, Kafka, Joyce... Tots, tots malalts. Fins i tot ell, caldria afegir. “Una aspirina presa a temps hauria evitat molts mals poemes”, rebla finalment. Llegint aquest article he recordat la seua celebrada màxima “Parlar ja és exagerar”. No us sembla?

Recomanem...

ASSAIG per XAVIER ALIAGA

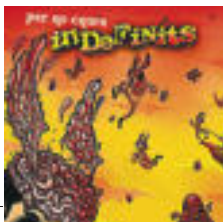
LA POLÍTICA LINGÜÍSTICA AL PAÍS VALENCIÀ
Susanna Pardines
i Nathalie Torres
Fundació Nexa.
València, 2011. 80 pàgines

Tot i la seua brevetat, l'opuscle de les autores, ambdues tècniques lingüístiques, serveix per a bastir un panorama sintètic, però interessant, que posa en qüestió amb arguments sòlids la política lingüística de les successives administracions, massa centrat en el malaurat conflicte i en la codificació (el tipus de valencià), i reclama un escenari “responsable” que renunci a fer política “amb la llengua” i se centre en l'objectiu d'una promoció i dignificació efectives.

DISC per X. A.

PER NO CAURE
Indefinits
Mésdemil
Benaguasil, 2011

Amb constància, a força de tocar, provar i xafar escenaris, la banda d'Alfagar Indefinits, fundada el 2004, ha arribat a un bon punt de solatge i solvència amb el seu segon disc. La seua proposta és sense sorpreses, amb un peu en el punk rock urbà i combatiu de La Polla Records i un altre en la versió més *hardcore* d'Obrint Pas o La Gossa Sorda, dolçaina inclosa. Però l'irreprotxable acabat del disc i un grapat de cançons eficaces i contundents els posen de ple dret en el mapa.

REVISTA per ADOLF BELTRAN

MÈTODE
Número 72
Universitat de València
València, 2011
128 pàgines

Sota el títol de *Botànica estimada*, la revista de difusió de la investigació que edita la Universitat de València dedica un monogràfic, coordinat per Joan Vallés, al coneixement de les plantes i els seus usos, dins d'allò que s'anomena l'etnobotànica. El número inclou també una entrevista amb el biòleg i investigador Lluís Villar i una altra amb Steve Goodwin, expert en bacteriologia i degà de la Facultat de Ciències Naturals de Massachusetts.